

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07/10-125М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять та самостійного вивчення
з дисципліни
«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес»
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
денної і заочної форми навчання

Рекомендовано радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 04 від 12.12.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення з дисципліни «Основи психології» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» денної і заочної форми навчання. [Електронне видання] / Кочубей А. В., Якубовська С. С. – Рівне : НУВГП. 2025. – 33 с.

Укладачі: Кочубей А. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ННІЕМ НУВГП;

Якубовська С. С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ННІЕМ НУВГП.

Відповідальний за випуск: Сокаль В. А., кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри суспільних дисциплін ННІЕМ НУВГП.

Керівник освітньої програми:

Красовська Юліана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу ННІЕМ НУВГП.

Попередня версія методичних вказівок 07-03-314М

© А. В. Кочубей,
С. С. Якубовська, 2025
© НУВГП, 2025

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Методичні поради для роботи над дисципліною
3. Плани семінарських занять
4. Види самостійної роботи
5. Питання до підсумкового контролю з дисципліни
6. Рекомендована література
7. Інформаційні ресурси

Вступ

Вивчення дисципліни «Основи психології» передбачає здобуття студентами уявлень про природу психіки людини, співвідношення природних (натуральних) і соціальних (культурних) чинників становлення та розвитку особистості.

Для успішного здійснення професійної діяльності необхідними є знання про сутність та складові поведінки людини, знання про закономірності перебігу психічних процесів, сутність психічних станів людини, індивідуально- психологічні властивості особистості, а також психологічні (суспільні за своєю внутрішньою сутністю) фактори розвитку міжособистісних та міжгрупових стосунків.

Метою вивчення навчальної дисципліни є пізнання закономірностей психічної діяльності та індивідуально- психологічних властивостей особистості; формування потреби в особистісному розвитку, вмінь виявляти психологічні особливості інших людей та будувати позитивні стосунки з оточенням і досягати індивідуальних цілей у процесі навчання, системи психолого-педагогічних знань, які сприятимуть ефективності професійної (управлінської) діяльності.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння основних термінів і понять психології тлумачення та використання їх у повсякденному та професійному житті;
- формування вмінь і навичок використання психодіагностичних методик відповідно до їх призначення, психологічних знань про людину для аналізу конкретних життєвих ситуацій.

Студент, вивчаючи дисципліну «Основи психології», має

знати:

- закономірності становлення наукової психології; основний зміст науково-теоретичного психологічного знання (на відміну від знання стихійно емпіричного);
- основні складові та напрями сучасних психологічних досліджень;
- психологічну структуру та основні підходи до вивчення особистості; зміст основних характеристик індивідуально-психологічного життя людини (здібності, характер, темперамент);
- значення та співвідношення пізнавальної (інтелектуальної) та

емоційно-вольової (афективної) сфери у житті людини;

- структуру, функції та зміст основних видів діяльності;
- сутність спілкування як засобу міжособистісної взаємодії;

уміти:

- володіти основними категоріями психологічних знань та застосовувати їх при виконанні теоретичних і практичних завдань;
- ставити мету, планувати задачі та визначати методи дослідження психологічних категорій (пізнавальні процеси, емоційна сфера, прояви індивідуальності);
- інтерпретувати дані досліджень та визначати напрями корекційної роботи з урахуванням індивідуально- психологічних властивостей особистості.

В результаті володіти такими компетенціями:

- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність працювати в команді;
- здатність планувати та управляти часом;
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

• **демонструвати такі програмні результати навчання:**

- використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;
- вміти організовувати та брати участь у волонтерських/культурно-освітніх/спортивних проектах, спрямованих на формування

- здорового способу життя / активної громадянської позиції;
- розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;
 - уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування;
 - уміти коригувати діяльність у випадку зміни вихідних умов.

Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка фіксованих виступів, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, питання до модульного контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, студентам пропонується опрацювання конспекту лекції, рекомендованої літератури та контрольні запитання для самоперевірки.

Плани семінарських занять

Семінарське заняття №1

Тема: Методи психологічних досліджень

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* предмет і завдання, етапи розвитку психології як науки, наукові школи (напрямки) сучасної психології, основні категорії психології, основні та допоміжні методи психологічних досліджень

вміти здійснювати порівняльний аналіз теорій сучасної психології, обґрунтовувати доцільність використання методів психологічних досліджень, визначати за допомогою тестів рівень здібностей в області практичної психології, вмінь реально оцінювати інших.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Цілі та завдання психолого-педагогічної підготовки. Психологія як наука. Психіка та її розвиток. Рівні вияву психіки»

План

1. Основні вимоги до методів психології.
2. Основні методи психології. Спостереження та експеримент.
3. Допоміжні методи психологічних досліджень.
4. Кількісний та якісний аналізи дослідження психічних явищ.

Основні поняття: психологія, психіка, поведінка, наукові школи сучасної психології, основні методи психологічних досліджень, спостереження, експеримент, допоміжні методи психологічних досліджень, опитування, тест, бесіда, інтерв'ю, методи аналізу продуктів діяльності, самооцінки, незалежних характеристик, кількісний та якісний аналізи психологічних досліджень

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами, діагностика знань

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.
2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-
3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
4. Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.
5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні питання

до теми «Цілі та завдання психолого-педагогічної підготовки. Психологія як наука. Психіка та її розвиток. Рівні вияву психіки»

1. Дайте визначення психології як науки.
2. Визначте предмет психології.
3. Визначте основні категорії психології.
4. Охарактеризуйте структуру психіки.
5. Охарактеризуйте розвиток психіки.
6. Охарактеризуйте рівні вияву психіки.
7. Назвіть етапи розвитку психології як науки.
8. Назвіть та охарактеризуйте напрями (наукові школи) сучасної психології.

9. Охарактеризуйте групи наукової психології.
10. Визначте та охарактеризуйте методологічні принципи психології.
11. Назвіть та охарактеризуйте основні методи психологічних досліджень.
12. Назвіть та охарактеризуйте допоміжні методи психологічних досліджень.
13. Визначте умови одержання надійних результатів дослідження.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 2

Тема: Закономірності і властивості відчуттів та сприймання

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення відчуття, сприймання, спостереження, спостережливості, уваги, уважності; класифікацію, різновиди, основні закономірності та властивості відчуттів і сприймання; види і форми уваги, фактори, які сприяють привертанню і підтриманню уваги.

вміти здійснювати порівняльний аналіз відчуттів і сприймання, визначати різновиди відчуттів і сприймання, види та форми уваги.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Форми вияву психіки: сенсорно-перцептивний рівень пізнання»

План

1. Закономірності та властивості відчуттів.
2. Закономірності та властивості сприймання.
3. Увага як умова адекватного сприймання. Види і форми уваги.

Характерні особливості уваги. Основні принципи корекції уваги.

4. Уважність і спостережливість як властивості особистості.

Основні поняття: сенсорно-перцептивний рівень пізнання, відчуття, сприймання, властивості відчуттів, властивості сприймання, спостереження, спостережливість, увага, види уваги, форми уваги, уважність.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами, діагностика знань

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.

2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-

3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.

4. Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.

5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.

6. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання

до теми «Форми вияву психіки: сенсорно-перцептивний рівень пізнання»

1. Охарактеризуйте форми пізнавальної діяльності.
2. Дайте визначення пізнавальної діяльності.
3. Охарактеризуйте чуттєву пізнавальну діяльність.
4. Дайте визначення відчуття.
5. Охарактеризуйте різновиди відчуттів.
6. Охарактеризуйте загальні властивості відчуттів.
7. Дайте визначення сприймання.
8. Охарактеризуйте різновиди сприймання.
9. Охарактеризуйте властивості сприймання.
10. Дайте визначення спостереження.
11. Дайте визначення спостережливості.
12. Дайте визначення увазі.
13. Охарактеризуйте види і форми уваги.
14. Дайте визначення уважності.
15. Охарактеризуйте основні принципи корекції уваги.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 3

Тема: Уява як вища форма розумової діяльності

Вид заняття: семінар-доповідь

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення та види мислення, пам'яті, мовлення,

уяви;

еміти визначати різновиди мислення, пам'яті, уяви;
застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне
самовдосконалення

Актуалізація опорних знань : контрольні запитання до теми
«Форми вияву психіки: раціональні форми пізнання»

План

1. Поняття про уяву. Різновиди уяви.
2. Процес створення образів (прийоми) уяви. Індивідуальні особливості уяви людини.
3. Уявлення. Зв'язок уявлення з мовленням. Мова і мовлення як засоби задоволення пізнавальних потреб людини. Поняття про мову. Елементи мови. Функції мови.
4. Поняття про мовлення. Функції мовлення. Різновиди мовлення.

Основні поняття: мислення, пам'ять, уява, уявлення, мова, мовлення.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.
2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-
3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
4. Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.
5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник.

Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.

6. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми «Форми вияву психіки: раціональні форми пізнання»

1. Охарактеризуйте раціональну пізнавальну діяльність.
2. Дайте визначення мисленню.
3. Назвіть та охарактеризуйте види мислення.
4. Назвіть та охарактеризуйте етапи розумової дії.
5. Назвіть та охарактеризуйте прийоми мислення.
6. Назвіть та охарактеризуйте індивідуальні особливості мислення або якості розуму.
7. Дайте визначення професійному мисленню.
8. Дайте визначення пам'яті.
9. Назвіть та охарактеризуйте види пам'яті.
10. Назвіть та охарактеризуйте процеси пам'яті.
11. Назвіть та охарактеризуйте індивідуальні відмінності пам'яті.
12. Дайте визначення уяві.
13. Назвіть та охарактеризуйте різновиди уяви.
14. Назвіть прийоми створення образів уяви.
15. Дайте визначення мови.
16. Назвіть елементи мови.
17. Назвіть функції мови.
18. Дайте визначення мовленню.
19. Назвіть та охарактеризуйте функції мовлення.

20. Назвіть та охарактеризуйте різновиди мовлення.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 4

Тема: Форми переживання емоцій і почуттів. Виховання волі

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення емоцій, почуттів, волі, основні шляхи подолання стресу та виховання волі

вміти визначати основні емоційні стани; застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Форми вияву психіки: емоційно-вольова сфера людини»

План

1. Форми переживання почуттів.
2. Основні шляхи подолання стресу.
3. Техніки керування емоціями.
4. Воля. Довільні дії та їх особливості. Аналіз складної вольової дії.
5. Виховання волі. Безвілля, його причини та переборення.

Основні поняття: емоції, почуття, психічні стани, форми переживання почуттів, воля, вольові якості особистості.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.

2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-

3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.

4. Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.

5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.

6. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

«Форми вияву психіки: емоційно-вольова сфера людини»

1. Поняття про емоції та почуття.
2. Функції емоцій і почуттів.
3. Основні емоційні стани.
4. Форми переживання почуттів.
5. Основні шляхи подолання стресу.
6. Характерні особливості почуттів.
7. Вищі почуття.
8. Шляхи подолання стресу.
9. Техніки керування емоціями.
10. Індивідуальні емоційні прояви.
11. Поняття про волю.
12. Вольові дії.

13. Структура вольового акта.
14. Вольові якості особистості.
15. Вольова активність людини.
16. Виховання волі.
17. Безвілля, його причини та переборення.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 5

Тема: Індивідуально-психологічні властивості особистості

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення темпераменту, психологічні теорії темпераменту, психологічну характеристику та діагностику типів темпераменту; визначення характеру, взаємозв'язок темпераменту й характеру, акцентуації характеру; визначення здібностей, види здібностей;

вміти здійснювати порівняльний аналіз теорій та типів темпераменту, обґрунтувати взаємозв'язок темпераменту й характеру, визначати акцентуації характеру, рівні розвитку здібностей.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Психологія особистості. Розвиток особистості та «Я-концепція», індивідуально-психологічні особистості».

План

1. Поняття про темперамент. Теорії темпераменту. Типи темпераментів, основні властивості темпераменту. Роль

темпераменту в діяльності людини.

2. Поняття про характер. Структура характеру. Основні риси типового характеру. Формування характеру.
3. Поняття про здібності. Структура здібностей. Різновиди здібностей. Індивідуальні відмінності у здібностях людей та їх природні передумови.

Узагальнення вивченого: діагностика знань (тестовий контроль), виконання вправ, робота з психологічними тестами

Ключові слова: темперамент, типи темпераментів, характер, акцентуації характеру, задатки, здібності, обдарованість, талант, геніальність

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.

2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-

3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.

4. Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.

5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.

6. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

І. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання

до теми «Індивідуально-психологічні властивості особистості»

1. Охарактеризуйте та порівняйте поняття індивід, особистість, індивідуальність.
2. Проаналізуйте структуру особистості.
3. Дайте визначення самосвідомості.
4. Охарактеризуйте структуру самосвідомості.
5. Охарактеризуйте структурні елементи «Я-Концепції».
6. Дайте визначення самооцінки, рівня домагань, самоповаги.
7. Назвіть шляхи збереження самоповаги.
8. Назвіть механізми пасивного психологічного захисту.
9. Охарактеризуйте типи темпераменту.
10. Назвіть прояви, риси, акцентуації характеру.
11. Охарактеризуйте види людських здібностей.
12. Проаналізуйте структуру здібностей.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 6

Тема: Роль емоційного інтелекту в розвитку особистості

Вид заняття: семінар - розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* поняття «емоційний інтелект» та його структуру, складові емоційного інтелекту, його роль в професійній діяльності майбутніх фахівців;

вміти використовувати емоційний інтелект для професійного зростання, розвивати якості, які сприятимуть підвищенню рівня емоційного інтелекту

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми

План

1. Поняття «емоційний інтелект». Структура емоційного /інтелекту.
2. Внутрішньоособистісна сфера: самоактуалізація, самооцінка, асертивність.
3. Сфера керування стресом: толерантність до стресу (стресостійкість), контроль імпульсивності.
4. Сфера загального настрою: задоволеність життям, оптимізм.
5. Сфера міжособистісних стосунків: міжособистісні вміння.
6. Сфера адаптивності: поведінка в конфліктах, стратегії (стилі) поведінки в конфліктах.
7. Емоційний інтелект і професійний успіх.

Основні поняття: емоційний інтелект, самовктуалізація, самооцінка, асертивність, стресостійкість, контроль імпульсивності, загальний настрій, міжособистісні вміння, стилі поведінки в конфліктах

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.
2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-
3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
4. Сисоєва С. О., Поясок Т .Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.
5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.
6. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні питання до теми

1. Поняття «емоційний інтелект».
2. Структура емоційного інтелекту.
3. Внутрішньо особистісна сфера.
4. Сфера керування стресом.
5. Сфера загального настрою.
6. Сфера міжособистісних стосунків.
7. Сфера адаптивності.
8. Емоційний інтелект і професійний успіх.

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи

Семінарське заняття № 7

Тема: Спілкування як феномен психології. Засоби спілкування.

Вид заняття: семінар-доповідь

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* вербальні, невербальні, комп'ютерні засоби професійної комунікації, правила ділового спілкування

Вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань : контрольні запитання до теми «Діяльність як форма активності особистості. Спілкування як умова формування особистості»

План

1. Спілкування як потреба.
2. Вербальна комунікація.
3. Невербальна комунікація.
4. Культура мови і мовлення особистості.

Основні поняття: вербальні, невербальні, комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації, правила педагогічного спілкування

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.
2. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с. ISBN 978-617-8238-07-
3. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
4. Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / вид. 2-ге, доп., випр. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2008. С. 14.
5. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.
6. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.
- 7.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання

до теми «Діяльність як форма активності особистості. Спілкування як умова формування особистості»

1. Поняття про діяльність.
2. Діяльність як цілеспрямована й усвідомлена активність особистості.
3. Структура діяльності: цілі, мотиви, дії.
4. Компоненти дії і їх функції.
5. Основні види людської діяльності.
6. Класифікація діяльності.
7. Поняття про навички, вміння, звички.
8. Поняття про спілкування.
9. Спілкування як умова формування особистості.
10. Структура спілкування.
11. Види спілкування.
12. Функції спілкування.
13. Засоби професійно-педагогічної комунікації: вербальні, невербальні, комп'ютерні.
14. Формування комунікативної культури студента.
15. Правила педагогічного спілкування.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 8

Тема: Розвиток комунікативної компетенції особистості

Вид заняття: семінар - практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* комунікативні здібності; комунікативна компетенція
Вміти застосовувати отримані знання в професійній

діяльності

**Мотивація навчання особистісне і професійне
самовдосконалення**

Актуалізація опорних знань : контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Діяльність як форма активності особистості. Спілкування як умова формування особистості»

План

1. Модель мовленнєвої комунікації.
2. Типи комунікабельності людей.
3. Розвиток організаційно-комунікативних здібностей особистості.

Основні поняття: комунікативні здібності,

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Розкрийте поняття «спілкування», «ділове спілкування».
2. Охарактеризуйте функції спілкування.
3. Проаналізуйте складові комунікативних здібностей.
4. Які є рольові поведінки в спілкуванні?
5. Назвіть та охарактеризуйте стилі управлінського спілкування.
6. Яка роль засобів спілкування?
7. Назвіть та проаналізуйте основні форми, стратегії і тактики ділового спілкування.
8. Які закономірності успішного спілкування?
9. Назвіть правила етикету ділової людини.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Дункевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління : навч. посібник. Київ : ЦНЛ, 2015. 120 с.
2. Кочубей А. В., Якубовська С. С. Педагогіка та методика викладання у вищій школі : підручник. Рівне : НУВГП, 2016. 281 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : посібник. К. : Академвидав, 2013. С. 9–103 (Альма-матер).
4. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. 4-те вид., стереотип. К. : Либідь, 2003. С.53–61.
5. Цимбалюк І. М. Психологія управління : навч. посіб. К. : ВД «Професіонал», 2018. С. 10–83.
6. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2018. С. 151–18.
7. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.

8. Яланська С. П. Загальна психологія: конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

9. Якубовська С. С. Психологія управління : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2010. 360 с.

Семінарське заняття № 9

Тема: Психологія міжособистісних стосунків у групі

Вид заняття: семінар - розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення понять «соціальна група», «міжособистісні стосунки», «психологічна сумісність», «конфлікт»; види соціальних груп, міжособистісних стосунків, сумісності, конфліктів

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань : контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Соціально-психологічна сфера особистості»

План

1. Види міжособистісних стосунків.
2. Види сумісності. Психологічна сумісність.
3. Конфлікт у міжособистісних стосунках.

Основні поняття: група, види груп, міжособистісні стосунки, види міжособистісних стосунків, психологічна сумісність, види сумісності, конфлікт, види конфліктів.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Кочубей А. В., Прохоров Б. І. Психологія : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 193 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене. К. : «Центр навчальної літератури», 2004. С. 66–73.
3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : навч. посіб. 3-тє вид., випр. К. : Вища шк., 2004. С. 226–236.
4. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : посібник. К. : Академвидав, 2003. С. 78–79.
5. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. 4-тє вид., стереотип. К. : Либідь, 2003. С. 453–467.
6. Якубовська С. С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 324 с.
7. Яланська С. П. Загальна психологія : конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

«Соціально-психологічна сфера особистості»

1. Поняття про групу.
2. Класифікація груп.
3. Види міжособистісних стосунків.
4. Види сумісності.

5. Психологічна сумісність.
6. Поняття про конфлікт.
7. Види конфліктів.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 10

Тема: Міжособистісне розуміння як складова психологічного мікроклімату в групі

Вид заняття: семінар-повідомлення

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* визначення понять: психологічна сумісність, психологічний клімат, ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань : контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Соціально-психологічна сфера особистості»

План

1. Стадії міжособистісного розуміння.
2. Адекватність розуміння поведінки інших людей.
3. Феномени ідентифікації, рефлексії та емпатії.
4. Ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату в групі.

Основні поняття: психологічний клімат, ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Розкрийте сутність соціально-психологічного клімату в групі.
2. Охарактеризуйте типи взаємин, які можуть переважати у формуванні мікроклімату.
3. Як підвищення ефективності вертикальних і горизонтальних службових взаємовідносин впливають на психологічний клімат в колективі. Які установки для його покращення Ви використаєте?
4. Які особливості й ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату?
5. Які чинники сприяють формуванню сприятливого психологічного клімату в колективі.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Дункевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління : навч. посібник. Київ : ЦНЛ, 2005. 120 с.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : посібник. К. : Академвидав, 2003. С. 9–103 (Альма-матер).
3. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова ; 4-те вид., стереотип. К. : Либідь, 2003. С.53–61.
4. Цимбалюк І. М. Психологія управління : навч. посіб. К. : ВД «Професіонал», 2008. С. 10–83.
5. Якубовська С. С. Психологія управління : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2010. 360 с.
6. Яланська С. П. Загальна психологія : конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,

2023. 191 с.

Теми для самостійного вивчення

№ з/п	Назва теми
1.	Психіка та її розвиток. Рівні вияву психіки: свідомий та несвідомий
2.	Увага. Спостереження. Спостережливість
3.	Мова і мовлення як засоби задоволення пізнавальних потреб людини
4.	Фізіологічне підґрунтя емоцій і почуттів. Теорії емоцій. Індивідуальні емоційні прояви
5.	Теорії розвитку особистості
6.	Творча діяльність
7.	Ділове спілкування
8.	Закономірності функціонування малих груп

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни є складання письмового звіту за темами, вказаними в таблиці.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем

Види самостійної роботи

1. Письмовий звіт за темами, вказаними в таблиці.
2. Психологічний портрет майбутнього фахівця.
3. Презентація наукового фільму з психології.
4. Презентація першоджерел.
5. Презентація наукової статті.
6. Написання наукової статті для публікації.
7. Підготовка виступу на студентську конференцію.
8. Участь в олімпіаді з психології.

Питання до модульного контролю з дисципліни

1. Основні категорії психології.
2. Раціональна сфера пізнавальної діяльності.
3. «Я-концепція» особистості.
4. Міжособистісні стосунки, їх типи.
5. Спілкування та його функції.
6. Діяльність. Психологічна структура діяльності.
7. Конфлікт. Види конфліктів.
8. Спілкування та його види.
9. Сенсорно-перцептивний рівень пізнання.
10. Соціально-психологічна сфера особистості.
11. Характер як індивідуально-психологічна властивість особистості.
12. Темперамент як індивідуально-психологічна властивість особистості.
13. Здібності як індивідуально-психологічна властивість особистості.
14. Психологія як наука.
15. Особистість. Структура особистості.
16. Форми переживання почуттів.
17. Основні емоційні стани.
18. Методи психологічних досліджень.
19. Емоційно-вольова сфера особистості.
20. Відчуття. Різновиди відчуттів.
21. Сприймання. Різновиди сприймання.
22. Основні види діяльності.
23. Стилi поведінки при розв'язанні конфліктів.
24. Шляхи розв'язання конфліктних ситуацій.
25. Структура спрямованості особистості.
26. Функції спілкування.
27. Мислення. Різновиди, прийоми мислення.
28. Пам'ять. Процеси пам'яті.
29. Уява. Різновиди уяви.
30. Увага. Форми та різновиди уваги.

Рекомендована література

Основна література

1. Загальна психологія : підручник / за загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. 4-те вид., переробл. і доп. Том 1. Київ : Видавництво Людмила, 2024. 568 с. ISBN 978-617-555-25

2. Максименко С. Д., Євтух М. Б., Цехмістер Я. В., Лазуренко О. О. Психологія та педагогіка : підручник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2021. 584 с.

3. Олена Рихальська. Психологія під час війни. Київ : вид-во: креативна агенція «Артіль», 2024. 88с.

4. Торба Н. Г. Психологія професійної діяльності: електронний навчальний курс Біла Церква : БНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 39 с.

5. Яланська С. П. Загальна психологія : конспект лекцій : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.

Допоміжна література

1. Кочубей А. В., Сокаль В. А., Якубовська С.С. Соціально-психологічний супровід здобувачів вищої освіти в умовах війни засобами арт-терапії. *Rehabilitation & Recreation : науковий журнал*. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Том 18, No 1. 104–118 с.

2. Олексін Ю. П., Кочубей А. В., Сокаль В. А., Шевчук Т. Є., Якубовська С. С. Методологічні засади змішаного навчання. UDC 001.1 The 6th International scientific and practical conference “*Science and technology: problems, prospects and innovations*” (March 16-18, 2023) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2023. 417 p. С. 273–281. ISBN 978-4-9783419-1-4

3. Олексін Ю. П., Кочубей А. В., Сокаль В. А., Шевчук Т. Є., Якубовська С. С. Зміст формування професійної компетентності викладача в умовах неформальної освіти. UDC 001.1 The 7th International scientific and practical conference “*Science and innovation of modern world*” (March 23-25, 2023) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2023. 779 p. С. 432–440. ISBN 978-92-9472-194-5

4. Олексін Ю. П., Кочубей А. В., Сокаль В. А., Шевчук Т. Є., Якубовська С. С. Історичні виміри студентоцентрованого навчання. UDC 001.1 The 7th International scientific and practical conference “*Progressive research in the modern world*” (March 29-31, 2023) BoScience Publisher, Boston, USA. 2023. 560 p. С. 299–307. ISBN 978-1-73981-125-9

5. Олексін Ю. П., Кочубей А. В., Якубовська С. С. Духовні цінності як психологічна підтримка студентів-учасників бойових дій в кризових умовах. *X Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання* (м.Київ, 20-22 травня 2021 р.).

6. Кочубей А. В., Якубовська С. С. Психолого-педагогічний супровід студентів в умовах карантину. *Всеукраїнський науково-практичний журнал "Директор школи, ліцею, гімназії" – Спеціальний тематичний випуск "IX Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання"*. N2. Кн.2. Том II (25) К. : Гнозис, 2020. 316 с. С. 200–207.

7. Кочубей А. В., Сокаль В. А., Якубовська С. С. Формування психологічної готовності студентського культурно-освітнього середовища закладу вищої освіти до інклюзії. *Нова педагогічна думка*. № 2 (102). 2024.

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП м. Рівне, вул. Олексі Новака, 75.
URL: <http://lib.nuwm.edu.ua/>

2. Обласна наукова бібліотека м. Рівне, вул. О.Борисенка, 6.
URL: <http://libr.rv.ua>
3. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном. URL: <http://osvita.ua/>
4. Вища освіта. URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/
6. Психологічний сайт http URL: <http://psy.piter.com/>
7. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44). URL: [http://www.cbc.rv.ua /](http://www.cbc.rv.ua/)
8. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 29 – Міжнародні відносини, спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини. Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 р. №357 зі змінами та доповненнями, введеними Наказом МОН від 13.06.24 року № 842.